

## Vědecká rada

Mluvčí: Prof. Dr. Thomas Gunzelmann  
Zástupce mluvčího: Prof. Dr. Winfried Schenk

# Stanovisko vědecké rady projektu „Cisterscapes“ k plánovaným lokalitám větrných elektráren v klášterní krajině Vyšší Brod

14. května 2026

Krajina kolem bývalého cisterciáckého kláštera Vyšší Brod je součástí evropského projektu „Cisterscapes“. 17 zapojených partnerů z pěti zemí obdrželo v dubnu 2024 pečeť Evropského kulturního dědictví. Tato místa jsou příkladem sítě cisterciáků v Evropě, kteří ve vrcholném středověku v rychlém sledu utvářeli kulturní krajiny podle pevně stanovených principů, které jsou patrné dodnes. Krajina kolem Vyššího Brodu je vynikajícím příkladem, kde se prvky a struktury takové cisterciánské klášterní krajiny dochovaly ve vysoké míře autenticky.

Značka Evropského kulturního dědictví vyzdvihuje především symbolickou hodnotu těchto lokalit pro Evropu, méně pak kulturně-historický význam architektonických, urbanistických a krajinných památek. Pro celou síť Cisterscapes je však velmi důležité, aby stávající hmotné a nehmotné základy jednotlivých klášterních krajin zůstaly zachovány v co nejzachovalejším stavu a byly uznány jako potenciál pro regionální rozvoj.

Vědecká rada projektu Cisterscapes proto s obavami sleduje, že v centrální části klášterní krajiny Vyšší Brod je ve vzdálenosti 3,5 až 5,6 km severně od kláštera plánována plocha pro větrné elektrárny (AOV87). Ačkoli pečeť Evropského kulturního dědictví nemá žádné právní dopady na plánovací a rozvojové záměry odpovědných osob na všech komunálních a státních úrovních, měla by být přesto na dobrovolné bázi zohledněna jako významný faktor při všech plánovacích úvahách v příslušných dotčených krajinách. Nejde přitom pouze o vi-

zuální narušení jednotlivých staveb, ale také o funkční a strukturální narušení v dobře zachovaných částech klášterní krajiny.

Kulturní krajina bývalého kláštera Vyšší Brod byla již v roce 2021 vědecky inventarizována (Ing. Marta Krejčíčková (koordinátorka): Inventarizace kulturní krajiny cisterciáckého kláštera Vyšší Brod; na vyžádání k dispozici v digitální podobě). Hlavní výsledky tohoto sčítání jsou veřejnosti k dispozici také na internetu (<https://cisterscapes.geoway.de/map?lon=14.37365&lat=48.73774&z=11>).

Samotný klášterní areál Vyšší Brod leží v údolí, což je pro cisterciáky typické, a je proto ve svém bezprostředním okolí relativně chráněn před vizuálním narušením. Větrné elektrárny však mohou vizuálně zasahovat do údolí. Z vyhlídek na svahu údolí východně od kláštera jsou již nyní vidět větrné turbíny hornorakouského větrného parku Sternwald, který se nachází na hranici spolkové země 7 km západně od kláštera. Vzhledem k vzdálenosti je toto narušení méně závažné, ale skutečně vznikají situace, kdy se větrné turbíny objevují přímo za budovami kláštera.

Kromě toho je klášter funkčně a vizuálně propojen s kulturní krajinou, kterou sám vytvořil. Tato historická síť je vůči vizuálnímu narušení ještě citlivější, protože její součásti sahají daleko za prostor údolí.

Jižně od kláštera se na severním svahu Martínkovského vrchu v nadmořské výšce 774 m nachází malá poutní kaple Panny Marie odpočívající na kameni (Maria Rast am Stein). Odtud se otevírá výhled severovýchodním směrem, který by směřoval přesně na plánované umístění AOV87. K poutnímu kostelu vede křížová cesta, ze které je možné pozorovat klášter ležící v údolí. Odtud bude možné vidět současně klášter i případné větrné elektrárny, i když vzhledem k poloze v údolí nemůže dojít k přímému kulisovému efektu.

Přímo severně a východně od klášterního areálu se na stoupajících svazích nachází podstatná část historické klášterní krajiny Vyššího Brodu, areál grangií - velkých klášterních dvorů, které jsou typické pro cisterciácké kulturní krajiny. Zde se nacházejí bývalé grangie, jako jsou Kraví dvůr, Pramhof a Bauhof (oba zaniklé), Hrudkov a Lomský dvůr. Se svými velkými čtyřstrannými dvory a okolními polními cestami tvoří v této podobě vzácnou, uceleně zachovanou kulturní krajinu, a to i ve srovnání s jinými cisterciáckými klášterními krajinami. Tato krajina by byla plánovanou plochou AOV87 značně narušena. Nejvíce postižena je oblast kolem Lomského dvora, ke kterému se plocha přibližuje až na 700 m. Tento dvůr byl v

18. století letním sídlem opatů a je dnes ve svém jednoduchém barokním provedení, včetně přilehlého rybníka, dobře zachován.

Plocha AOV71 bude mít negativní dopad na chráněné historické jádro města Hořice na Šumavě. I toto městečko je součástí klášterní krajiny Vyššího Brodu. Vzhledem k malé vzdálenosti, která činí jen něco málo přes 1 km, bude možné zařízení vnímat nejen při pohledu na město ze severu, ale pravděpodobně i z protáhlého náměstí s částečně jednopodlažní zástavbou.

I když projekt Cisterscapes jako nositel hodnot této kulturní krajiny nemá v rámci plánovacího procesu žádnou veřejnoprávní funkci, měla by těmto slovům být při zvažování různých zájmů přikládána patřičná váha. Rozvoj klášterních krajín zapojených do projektu by měl samozřejmě i nadále probíhat v rámci regionální a národní odpovědnosti. Vědecká rada projektu Cisterscapes si však dovoluje z odborného evropského hlediska vydat stanovisko k národním a regionálním projektům. V případě krajiny kolem Vyššího Brodu jsou skutečně ohroženy nadregionální hodnoty evropské kulturní krajiny.



Prof. Dr. Winfried Schenk



Prof. Dr. Thomas Gunzelmann